

<http://ui.ac.ir/en>

Journal of Applied Sociology

E-ISSN: 2008-5745

Document Type: Research Paper

Vol. 31, Issue 4, No.80, Winter 2021, pp. 73-92

Received: 14.10.2019 Accepted: 10.06.2020

The Phenomenology of Erotic Capital: A Qualitative Study of the Middle-Class Young Women in Mashhad City

Elahe Banaee

*MA Student in Social Science Research, Ferdowsi University of Mashhad, Iran
elahe.banaei@gmail.com*

Ahmadreza Asgharpourmasouleh *

*Assistant Professor, Department of Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Iran
asgharpour@um.ac.ir*

Mahdi Kermani

*Assistant Professor, Department of Social Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Iran
m-kermani@um.ac.ir*

Introduction

People have different sets of capital and use them in their everyday lives to achieve their interests. There is a competition in society on the achievement of social advantages. One of the forms of capital, which is recently discussed in the literature, is the erotic capital. This kind of capital includes any aesthetic attractions used in interactions with other members of the society. To have the erotic capital and to try to increase it and paying time and money for it by social agents can open a new horizon for people who do not have high levels of other forms of capital. Besides, indices of this kind of capital are different among men and women. Of course, women have a long tradition of cultivating in using this kind of capital in comparison to men. This study aimed to formulate the constructed concept of erotic capital among young women in Mashhad. To achieve this goal, we tried to answer these questions based on the agents' experiences: What is erotic capital? What are its properties?

Material & Methods

We took a qualitative approach and used empirical phenomenology. Participants in this study aged from 20 to 35; they have had an experience of interfering in their bodies, from soft to hard levels. The participants were selected based on the intended (purposeful) sampling method. Interviews were semi-structured and were 15 in sum. The scripts of interviews have been coded through 7 steps of the descriptive phenomenology.

Discussion of Results & Conclusions

Erotic capital is an important asset for women, which helps them to achieve their goals. This is the reason that they pay different kinds of costs to attain a level of erotic capital. The interviews in the present study showed that erotic capital has common characteristics with other kinds of capital.

The findings of this research showed that the erotic capital in the inter-subjectivity of the social agents has had the following characteristics. The first characteristic is the erotic attraction as the basis for evaluation so that any interference in the body is for increasing the attractiveness, whether intended or unintended. This property is not individual and it is a social reception that gets meaning in social interactions.

The second characteristic is the attachment of the erotic capital to the body. This means that all inferences, from limited to extended ones, are based on the body.

The third characteristic is its transformability to other forms of capital. This means that erotic capital is interchangeable to other types of capital. This is a significant

factor in achieving goals successfully among young women.

The other property is that it is quickly dividable and accumulative. This means that people can invest in the erotic capital step-by-step. The other point is that this kind of capital can run different qualities on the body.

The relative standardization is another characteristic of erotic capital. It means that in any society there are different definitions and criteria for beauty. Even inside a society, the descriptions and criteria may change. The main point is that members of a society at any time try to attain the beauty of the time.

Interchangeability means that people who do not possess other forms of capital or are disadvantaged in this respect, can employ their erotic capital and transform it into other forms of capital.

Differences in social agents' experiences of formation, accumulation, and interchange of the erotic capital are the product of different levels of these properties. Finally, it can be said that erotic capital has the role of a facilitator in interactions and can be changed to other forms of capital easily. This capital helps women and young people to achieve their goals specifically.

Keywords: Phenomenology, Body, Erotic Capital, Women.

References

- Ahmadi, A., Adlipour, S., Afshar, S., & Niad, L. (2016) Explaining the sociological society of body management and its relationship with social and cultural factors among girls and women in tabriz." *Women's Research Journal*,

* Corresponding author: +989123591374

- Institute of Humanities and Cultural Studies*, 7 (1), 29-50 [in Persian].
- Askari Khaneghah, A., & Mehrbod, T. (2013) Anthropological study of the concept of beauty in the study of 20-30-year olds in tehran's 15th district. *Iranian Journal of Anthropology Research*, 3 (1), 109-126 [in Persian].
- Bahar, M., & Qazi Jahani, M. (2012) Discourse analysis of facial plastic surgery. *Woman in Development and Politics (Research on Women)*, 9 (1), 63-92 [in Persian].
- Balali, E. & Afshar Kohan, J. (2012) Beauty and money; makeup and surgery. *Quarterly of Women's Cultural and Social Council*, 12 (47), 99-140 [in Persian].
- Beere, D. (1996) An investigation using experimental phenomenology. *Dissocccion*, 9 (1), 48-58.
- Blaikie, N. (2005) *Social Research Design*. Translated by Hassan Chavoshian. Tehran: Markaz Publications.
- Bourdieu, P. (1986) The Forms of Capital. Cultural Theory. In Richardson, J. (Ed) (2011) *The Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT. 241-258.
- Bourdieu, P. (1989) Social space and symbolic power. *Sociological Theory*, 7 (1), 14 -25.
- Bourdieu, P. (2011) *Theory of Action: Practical Reasons and Rational Choice*. Translated by Morteza Mardiha. Tehran: Naghsh Negar Publication.
- Crossley, N. (2005) Mapping reflexive body techniques: On body modification and maintenance. *Journal of Body and Society*, 11 (2), 1-35.
- Flick, U. (2009) *An Introduction to Qualitative Research*. London: Sage Publication.
- Ghaderzadeh, A., Khaleghpanah, K., & Lhazaei, S. (2014) Analysis of women's experiences of cosmetic surgery: a qualitative study of the causes and consequences of cosmetic surgery. *Women's Journal in Development and Politics*, 12 (1), 1-20 [in Persian].
- Ghasemi, A. (2017) Qualitative study of women's attitudes and perceptions of the body with emphasis on cosmetic surgeries. *Applied Sociology*, 28 (4), 173-194 [in Persian].
- Gimlin, D. (2006) The absent body project: Cosmetic surgery as a response to bodily dys-appearance. *Sociology*, 40 (4), 699-716.
- Goldenberg, M. (2013) The body as capital: understanding brazilian culture. *Virtual Brazilian Anthropology*, 7 (1), 220-238.
- Green, A. (2012) Erotic capital and the power of desirability: Why honey money is a bad collective strategy for remedying gender inequality. *Sexualities Journal*, 15, 131-164.
- Haji Abul Lou, K., Hallajzadeh, H., & Massoudnia, A. (2018) Comparison of cultural capital between two groups of women with a history of cosmetic surgery without performing cosmetic surgery in rasht. *Applied Sociology*, 29 (4), 167-182 [in Persian].
- Hakim, K. (2012) *Honey money The Power of Erotic Capital*. Translated by Jila Sarabi. Online publication: www.orientalsociology.ir.
- Hargreaves, D., & Tiggemann, M. (2006) Body image is for girls: A qualitative study of boys' body image. *Health Psychology*, 11 (4), 76-567.
- Heydarkhani, H., Haji Aghaei, L., & Rahmani, Gh. (2013) The relationship between the dimensions of cultural capital and body management in women. *Quarterly Journal of Women and Culture*, 5 (18), 55-69 [in Persian].
- Holliday, R., & Cairnie, A. (2007) Man-made plastic: Investigating men's consumption of aesthetic surgery. *Journal of Consumer Culture*, 7 (1), 57-78.
- Kafi, S., Kamali, A., & Bastani, S. (2013) *Study on the Use of Sexual Capital in Men and Women in Tehran's 3rd and 16th Districts*. International Conference on Behavioral Sciences and Social Studies, Tehran. Pp 239-245.
- Karamipour, Y., Ismaili, R., & Haghghatian, M. (2015) A study of the effect of cultural, social and sexual capital on body management among 15- to 29-year-old youth in tonekabon. *Quarterly Journal of Social Research*, 7 (28), 187-214 [in Persian].
- Lin, N., Cook, K., & Burt, R. (2001) *Building a Network Theory of Social Capital*. New York: Aldine De Gruyter.
- Luo, W. (2013) Aching for the altered body: beauty economy and chinese women's consumption of cosmetic surgery. *Women's Studies International Forum*, 38 (2), 1-10.
- Morrow, R.R. (2015) Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28 (8), 643-644.
- Niazi, M., & Askari Kaviri, A. (2012) Explaining identification patterns. *Family and Research Quarterly*, 9 (4), 239-259 [in Persian].
- Requena, F. (2017) Erotic capital and subjective well-being. *Research in Social Stratification and Mobility*, 50, 13-18.
- Rasekh, K., Miri, M., & Majedi, S. (2010) Analysis of women's attitude to body management (case study of female students of islamic azad university, shiraz branch). *Woman and Family Studies*, 3 (9), 57-81 [in Persian].
- Rastegar Khalid, A., & Kaveh, M. (2013) Women and the beauty project; studying the mental meanings of cosmetic surgery. *Women's Journal in Development and Politics*, 11 (4), 453-478 [in Persian].
- Sadeghi Fasaee, S., Fazel, R., & Rezaei, H. (2016) Sociological study of relationship between body management and women value of erotic capital: case study of women born in the 1980s in hamedan city. *Iranian Social Sciences Studies*, 13 (51), 33-55 [in Persian].
- Tavassoli, Q., & Mousavi, M. (2005) The concept of capital in classical and new theories with emphasis on social capital theories. *Social Sciences Quarterly*, 26 (26), 1-32 [in Persian].
- Tavassoli, G., & Modiri, F. (2012) Women tend to consider cosmetic surgery in tehran. *Social Studies of Psychology of Women*, 10 (6), 1-82 [in Persian].
- Van Maanen, M. (1990) *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. Canada: The University of Western Ontario.
- Wolf, H. (2005) Capital. In Ritzer, G. (Ed) *Encyclopedia of Social Theory*. Thousand Oaks: Sage Publications. 234-23

پدیدارشناسی سرمایه جنسی: بررسی کیفی در تجربه زیسته زنان جوان قشر متوسط در شهر مشهد

الهه بنایی، دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

elahe.banaei@gmail.com

احمدرضا اصغرپور ماسوله ^{ID}، استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

asgharpour@um.ac.ir

مهدی کرمانی، استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

m-kermani@um.ac.ir

چکیده

سرمایه جنسی همچون دیگر انواع سرمایه، ابزاری برای مبادله یا هدفی برای انباشت دارایی‌های مطلوب انگاشته شده است. به‌طور خاص انتظار می‌رود سرمایه جنسی برای زنان که تبعیض‌ها و محدودیت‌هایی برای دستیابی به انواع دیگر سرمایه دارند، قدرت چانه‌زنی در زندگی اجتماعی‌شان را فراهم آورد. بر این اساس پژوهش حاضر بر آن است تا مبتنی بر رویکردی پدیدارشناسی، بساخت سرمایه جنسی در تجربه زیسته زنان جوان را واکاوی کند. بدین منظور با ۱۵ نفر از زنان جوان در شهر مشهد که تجربه‌های متنوعی از انواع مختلف رسیدگی و مداخله در مدیریت بدنشان داشته‌اند و به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهند سرمایه جنسی در فضای بین‌الذهانی عوامل اجتماعی مدنظر، مشتمل بر مجموعه‌ای از ویژگی‌ها از جمله جذابیت جنسی به‌منزله بنیان ارزش‌گذاری، جریان‌یابی بر محمل بدن، قابلیت تبدیل‌شوندگی به صور دیگر سرمایه، مبادله‌پذیری، استهلاک و فرسایش، پیروی از پدیده عرضه و تقاضا، خردشوندگی، تجمیع‌پذیری و استانداردیابی نسبی و بازآفرینی (مجدد و مضاعف) از طریق سرمایه‌گذاری است. افتراق در تجربه‌های عاملان اجتماعی از شکل‌گیری، انباشت و مبادله سرمایه جنسی، محصول ترکیب‌بندی‌ها با شدت و حدت متفاوت از ویژگی‌های ذکرشده است. **واژه‌های کلیدی:** پدیدارشناسی، بدن، سرمایه جنسی، زنان

* نویسنده مسؤول: ۰۹۱۲۳۵۹۱۳۷۴

مقدمه و بیان مسئله

مفهوم سرمایه نقش پررنگی در علوم اجتماعی معاصر ایفا می‌کند. این مفهوم ابتدا با تمرکز بر بعد اقتصادی آن مطرح شد؛ اما بعدها این تأکید به سایر عرصه‌های زندگی اجتماعی گسترش پیدا کرد. اهمیت نظری مفهوم سرمایه نزد متفکران علوم اجتماعی به اندازه‌ای است که مطابق با تعاریف جامعه‌شناختی، موقعیت افراد برحسب حجم و نوع سرمایه آنها مشخص می‌شود (بورديو، ۱۳۸۰: ۵۸)؛ از این رو، به اعتقاد بورديو نمی‌توان ساختار و کارکرد اجتماعی جهان را تبیین کرد؛ مگر آنکه سرمایه در هه اشکال آن و نه تنها در شکل اقتصادی، مفهوم‌سازی شود (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴: ۷).

به‌طور کلی هرگونه خاستگاه و سرچشمه در عرصه اجتماعی - که در توانایی فرد برای بهره‌مندی از منافع خاصی که در میدان حاصل می‌شود، مؤثر باشد - سرمایه است (Bourdieu, 1989: 14). از نظر اقتصادی، ویژگی انباشتی لازمه مفهوم سرمایه است. انباشته‌شدن برخی از روانه‌ها (مانند تولید) انباره را ایجاد می‌کند؛ این انباره سرمایه نام دارد. هرچند اشکال مختلف سرمایه شامل سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه نمادین و سرمایه انسانی در سراسر تاریخ وجود داشته‌اند، طی زمان اهمیت نسبی هر یک از آنها تغییر یافته است. هر شخص در جامعه مجموعه‌ای از این سرمایه‌ها را دارد که در تعاملات روزمره و در جهت رسیدن به مطلوبیت از آنها بهره می‌گیرد و در واقع، رقابت در جامعه بر سر همین امتیازهای اجتماعی شکل می‌گیرد.

یکی از انواع سرمایه که به تازگی برخی دانشمندان آن را مطرح کرده‌اند، سرمایه جنسی است که بیشتر شامل جذابیت‌های زیبایی‌شناختی، دیداری، ظاهری، اجتماعی و جنسی در تعامل با سایر اعضای جامعه‌ای است که فرد در آن زندگی می‌کند. درک فرایندهای اجتماعی، اقتصادی، تعاملات اجتماعی و جایگاه اقتصادی افراد در جامعه، مستلزم فهم مفهوم سرمایه جنسی است که مانند سایر انواع سرمایه اهمیت ویژه‌ای دارد (حکیم، ۱۳۹۱: ۱۰). چنین سرمایه‌ای جدای از سرچشمه‌های طبیعی، محصول نوعی

سرمایه‌گذاری براساس ویژگی‌ها و ادراکات جنسیتی برای بازدهی موردانتظار در بازار است که عموماً در قالب انواعی از مداخلات در بدن محقق می‌شود.

قاعدتاً شاخص‌های سرمایه جنسی برای مردان و زنان متفاوت است؛ البته زنان سنت طولانی تری در زمینه پرورش و بهره‌گیری از سرمایه جنسی نسبت به مردان دارند. پژوهش‌های انجام‌شده در برخی کشورها نشان می‌دهند سرمایه جنسی بیشتر برای زنان کاربرد دارد؛ زیرا مردان بیشتر به بدن زنان و جذابیت جنسی آنان توجه داشته‌اند؛ حال آنکه زنان بیشتر به ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی مردان توجه می‌کنند و ویژگی‌های جنسی و بدن مردان برایشان در رتبه‌های بعدی قرار دارد (Green, 2012: 145; Goldenberg, 2013: 220).

آمار انواع مداخلاتی که افراد روی بدن خود اعمال می‌کنند، نشان‌دهنده اهمیت یافتن روزافزون سرمایه جنسی بین اقسام مختلف سرمایه است^۱. همچنین اهمیت این سرمایه در بازار کار و اشتغال به وضوح دیده می‌شود؛ به‌صورتی که سرمایه جنسی به وسیله‌ای برای کسب قدرت زنان در جامعه تبدیل شده است و زنان با بهره‌مندی از این سرمایه در عرصه‌های مختلف حضور و به منافع دلخواهشان دسترسی می‌یابند (حکیم، ۱۳۹۱: ۳۲).

تلاش برای کسب سرمایه جنسی یا افزایش آن در دوره

^۱ مطابق با یک آمار غیررسمی، هر ساله بیش از ۳۶ هزار ایرانی زیر تیغ جراحی زیبایی صورت قرار می‌گیرند. براساس همین آمار، ایران از نظر جراحی زیبایی بینی، در دنیا اول است. بعد از ایران، کشورهای آمریکا، انگلستان و فرانسه در ردیف‌های بعدی قرار می‌گیرند (Balali & Afshar Kohan, 2012). جراحی‌های زیبایی و لیزر در کشور هر سال بین ۲۰ تا ۳۰ درصد افزایش می‌یابد؛ در حالی که ۶۰ درصد از متقاضیان از نظر علمی و زیبایی‌شناسی به این جراحی‌ها نیازی ندارند. سالانه ۱۶۰ میلیارد ریال صرف انجام اعمال زیبایی می‌شود (Tavassoli, 2012). همچنین در واردات محصولات آرایشی ایران مقام هفتم در جهان را دارد و در مصرف، میان کشورهای خاورمیانه بعد از هند و پاکستان، مقام سوم را دارد (Rasekh et al., 2010)؛ البته این آمار به سال ۲۰۱۰ مربوط است و مطابق با آمار سایت‌ها و روزنامه‌ها در سال ۲۰۱۶ ایران به رتبه دو در مصرف لوازم آرایشی در خاورمیانه رسیده است.

که می توان با آنها مبادله ای را انجام داد. در نظریه اجتماعی، مفهوم سرمایه عموماً در ارجاع به یکی از مقوله های عمده نقد مارکس از اقتصاد سیاسی به کار رفته است؛ اما در سال های اخیر این مفهوم درباره اشکال متنوع تری از سرمایه به ویژه سرمایه اجتماعی استفاده شده است. اقتصاد و علوم اجتماعی در ابتدا واژه سرمایه یا کاپیتال را از ادبیات دادوستد اقتباس کرد (Wolf, 2005: 75).

سرمایه در معنای مارکسی، ارزش اضافی در فرایند تولید است که به وسیله کارگران تولید می شود؛ اما به مالکیت سرمایه دار درمی آید و در نتیجه، مفهوم سرمایه در خوانش مارکسی آن، نظریه ای درباره روابط اجتماعی استثمار میان دو طبقه صاحبان ابزار تولید و کارگران است (Lin, 2001: 4). از دهه ۱۹۶۰ به بعد، نظریه های جدید سرمایه مانند سرمایه انسانی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی ایجاد شدند. نکته جالب توجه در این تغییر رویه در نظریه های مربوط به سرمایه این است که با وجود تمام بازنگری های انجام شده، اندیشه اصلی مفهوم سرمایه یعنی «سرمایه گذاری با بازدهی موردانتظار» در همه نظریه های زیرمجموعه نظریه سرمایه باقی مانده است و رنگ طبقاتی تبیین در مفهوم مارکسی سرمایه، به منزله رویکردی نظری، حذف یا کم رنگ شده است. صورت بندی های مفهوم سرمایه در جدول زیر به صورت خلاصه مشاهده می شود:

جوانی بیشتر از سایر دوره ها محقق می شود^۱. اولین دلیل آن این است که نظام عرضه و تقاضا در این دوره بیشتر است و بسیاری از ویژگی هایی که سرمایه جنسی مؤلفه محوری آنهاست، در این دوره ظهور و بروز بیشتری دارند. رواج بیشتر پژوهش های اجتماعی درباره تولید، انباشت سرمایه جنسی و مبادله با صورت های دیگر سرمایه درباره جوانان در مقایسه با گروه های سنی دیگر، نشان دهنده اهمیت یا درهم تنیدگی و ابعاد مسئله بودگی این موضوع در ارتباط با زنان جوان است^۲. از سوی دیگر، جوانان در دوره ای هستند که شکل گیری و ابراز هویت در آنان پویاتر و پرفرازونشیب تر از سایر اقسام اجتماعی است (نیازی و عسکری کویری، ۱۳۹۱: ۲۴۷). به نظر می رسد درک سرمایه ای از جنسیت و جایگذاری آن در هویت اجتماعی افراد نیز در دوره جوانی شکل می گیرد و در باقی عمر، به طور عمده بازتولید و تثبیت سطحی تر آن رخ دهد. براساس مباحث مرور شده، این پژوهش به دنبال صورت بندی برساخت مفهومی سرمایه جنسی میان بانوان جوان مشهدی است. بر این اساس، تلاش می شود به سؤالات زیر مبتنی بر تحلیل تجربه زیسته عاملان مدنظر پاسخ داده شود: سرمایه جنسی چیست؟ چه ویژگی هایی دارد؟ شباهت ها و تفاوت های آن با سایر انواع سرمایه چیست؟

چارچوب مفهومی

از نظر آدام اسمیت، سرمایه اعم از پول و سایر کالاهایی است

^۱ برای مثال آمارهای تخمینی نشان می دهند در ایران ۹۵ درصد متقاضیان جراحی بینی را زنان و دختران گروه سنی ۱۴ تا ۴۵ سال تشکیل می دهند که سهم مردان از این نوع جراحی های زیبایی تنها ۵ درصد است (Bahar & Qazijahani, 2012).

^۲ با جستجوی ساده واژه های کلیدی مانند جامعه شناسی بدن، مدیریت بدن، سرمایه فیزیکی، جراحی های زیبایی، آرایش و واژه هایی در این حوزه در پایگاه های تخصصی، طیف وسیعی از پژوهش های انجام شده در دو دهه اخیر در این زمینه نمایش داده می شود که نشان دهنده اهمیت این حوزه برای جامعه شناسان و پژوهشگران است. نکته جالب توجه این است که بیشتر این پژوهش ها روی جوانان به طور کل و زنان به طور ویژه انجام شده است. مانند پژوهش قاسمی (۱۳۹۶) با نام «مطالعه کیفی نگرش و ادراکات زنان از بدن با تأکید بر جراحی های زیبایی»، پژوهش قادرزاده و همکاران (۱۳۹۳) با نام «تحلیل تجربه های زنان از جراحی زیبایی» و پژوهش رستگارخالد و کاوه (۱۳۹۲) با نام «زنان و پروژة زیبایی» و ...

جدول ۱- خلاصه صورت‌بندی‌های نظری مفهوم سرمایه (Lin, 2001: 5)

Table 1- The summary of theoretical formulations of the concept of capital

سطح تحلیل	سرمایه	تبیین
ساختاری (طبقات)	الف) بخشی از ارزش اضافی بین ارزش مصرف (در بازار مصرف) و ارزش مبادله (در بازار تولید و کار) کالا	روابط اجتماعی: استثمار پرولتاریا به وسیله سرمایه‌داران (بورژواها)
فردی	ب) سرمایه‌گذاری در تولید و گردش کالاها سرمایه‌گذاری در مهارت‌های فنی و دانش	انباشت ارزش افزوده به وسیله کارگر
فردی/طبقه	درونی کردن یا بدفهمی ارزش‌های مسلط	بازتولید نمادها و معانی (ارزش‌های مسلط)
فردی	سرمایه‌گذاری در شبکه‌های اجتماعی	روابط منابع نهفته در شبکه‌های اجتماعی
گروه/فردی	سرمایه‌گذاری در شناخت و تأیید متقابل	انسجام و بازتولید گروه

جاذبیت جنسی به‌طور عمده ماهیتی اجتماعی دارد و در کنش‌های اجتماعی افراد در قالب‌هایی همچون شیوه صحبت کردن، راه رفتن، زبان بدن و حتی ایستادن به نمایش گذاشته می‌شود. ۳- مؤلفه اجتماعی سومین مؤلفه است که شامل مهارت‌های اجتماعی مثل فریبندگی، دلربایی و خوش مشربی می‌شود. منظور از مؤلفه اجتماعی این است که افراد چقدر توانایی جلب نظر دیگران را دارند و در تعاملاتشان چه مقدار کوشش برای آشنایی و تعاملات بیشتر ایجاد می‌کنند. ۴- مؤلفه سرزندگی ترکیبی از برازندگی ظاهری، انرژی اجتماعی و خوش مشربی است. دارای این مؤلفه سرشار از انرژی و زندگی‌اند، به‌طور معمول نگرش مثبتی به زندگی دارند، همواره امیدوارند و در مهمانی‌ها به‌منزله روح و جان مهمانی از آنها یاد می‌شود. ۵- مؤلفه دیگر شیوه ظاهرشدن در جامعه و شامل شیوه لباس پوشیدن، استفاده از عطر، جواهرات و مدل مو و آرایش صورت است که براساس آن، افراد پایگاه اجتماعی و سبک زندگی شان را به دیگران نشان می‌دهند. ۶- آخرین مؤلفه مسائل جنسی است که شامل مهارت جنسی، انرژی، تخلیه شهوانی، بازیگوشی و هر چیز دیگری است که فرد را به شریک عاطفی - جنسی

یکی از مصادیق جدید سرمایه که در سال‌های اخیر درباره آن بحث شده است، سرمایه جنسی است که جامعه‌شناس بریتانیایی، کاترین حکیم^۱ (2011) مطرح کرده است. او بدن را از منظر دارایی فرد بررسی کرده و معتقد است سرمایه جنسی چهارمین صورت سرمایه محسوب می‌شود که در کنار سه شکل دیگر آن، شامل اقتصادی، اجتماعی و انسانی، در اختیار همگان قرار دارد و همه می‌توانند ورای ساختار، نژاد، سن، جنس و طبقه به آن دست یابند و آن را پرورش دهند. این سرمایه به ویژه دارایی مهمی برای تمامی گروه‌هایی است که دسترسی کمتری به سایر انواع سرمایه دارند.

حکیم برای این سرمایه شش مؤلفه در نظر گرفته است: ۱- زیبایی اولین و محوری‌ترین مؤلفه است. زیبایی در هر فرهنگ و هر دوره زمانی مصادیق گوناگون دارد. علاوه بر آن، سلیقه شخصی نیز در این امر دخالت دارد. ۲- دومین مؤلفه جاذبیت جنسی است. جاذبیت جنسی با زیبایی کلاسیک متفاوت است. منظور از جاذبیت جنسی همان به اصطلاح توانایی برانگیزانندگی میل جنسی طرف مقابل است؛ اما زیبایی به چهره و ظاهر افراد مربوط می‌شود؛ به عبارت دیگر،

¹ Hakim

اجتماعی و به همان شکل در روابط شخصی برای فرد به ارمان می‌آورد (Hakim, 2011: 102).

به‌علاوه حکیم به مفهوم سیری‌ناپذیری میل جنسی مردان می‌پردازد و معتقد است این ویژگی در مردان سبب ارزش و اهمیت سرمایه جنسی در زنان می‌شود و بر رابطه زن و مرد هم در حوزه عمومی و هم در حوزه خصوصی تأثیر می‌گذارد. نابرابری در میزان میل جنسی زنان و مردان، به زنان یک مزیت بزرگ در روابط خصوصی‌شان می‌دهد؛ البته به شرطی که از وجود آن باخبر شوند؛ بنابراین، سرمایه جنسی بیان‌کننده جنبه‌ای از زندگی است که در آن زنان بدون شک نسبت به مردان مزیت بیشتری دارند و میل جنسی سیری‌ناپذیر مردان نیز این مزیت را تقویت می‌کند (Hakim, 2011: 60).

به‌طور کلی سرمایه جنسی گونه‌ای مهم از سرمایه در کنار سایر صورت‌های آن محسوب می‌شود که قاعدتاً در ویژگی‌های بنیادی با یکدیگر اشتراکاتی دارند؛ البته به نظر می‌رسد سرمایه جنسی با وجود سیر نسبتاً طولانی تحول و تطورش، به واسطه وابستگی معرفتی ادراک از آن به معنای پذیرفته‌شده از زیبایی و جذابیت، همچنان تنوع زیادی در تعریف مصادیق و تعیین معیارهای ارزیابی در جوامع مختلف دارد که فهم دقیق آن مستلزم انجام مطالعات ژرف‌انگر در قلمروهای فرهنگی - اجتماعی گوناگون است. مبتنی بر برخی شواهد همچون ارقام مربوط به مصرف مواد آرایشی و رونق روزافزون صنعت مد و نیز مشاهدات و گزارش‌های متعدد میدانی از سوی پژوهشگران اجتماعی که در ادامه با تفسیر بیشتری بدان پرداخته خواهد شد، می‌توان ادعا کرد تعاملات روزانه و کنش‌های مختلف عواملان اجتماعی در جوامع امروزی با تلاش‌های بیش و کمی در راستای کسب و کاربرد سرمایه جنسی همراه است. هدف اصلی در این مطالعه، ناظر بر شناسایی ویژگی‌های مشترک سرمایه جنسی در ادراکات عواملان اجتماعی مدنظر و میزان تناسب ماهیت برآمده از ترکیب این ویژگی‌ها با دیگر صور سرمایه است.

موفق تبدیل کند. این مؤلفه با افزایش سن کاهش پیدا می‌کند. همچنین در یک رابطه جنسی، شور جنسی به طرف مقابل نیز بستگی دارد (حکیم، ۱۳۹۱: ۲۸-۲۴).

برآیند شش مؤلفه اشاره‌شده، درنهایت، سرمایه جنسی هر مرد یا زنی را رقم می‌زند. این سرمایه هم شامل مهارت‌هایی می‌شود که می‌توانند آموخته یا تقویت شوند و هم شامل ویژگی‌هایی است که فرد در بدو تولد با خود به همراه می‌آورد. علاوه بر این، حکیم (2011) معتقد است زنان به‌طور طبیعی سرمایه جنسی بیشتری از مردان دارند و این عامل ممکن است راهبرد جمعی زنان برای توانمندسازی آنان باشد و ا‌سوی دیگر، سرمایه جنسی زنان در برابر نیاز بیشتر مردان به میل جنسی قرار دارد که این امر امتیازی برای آنان محسوب می‌شود تا سرمایه جنسی خود را تقویت کنند و از آن در روابط خصوصی و اجتماعی‌شان بهره ببرند و در مقابل آن، به منافع دلخواه دست یابند؛ بنابراین، از نظر حکیم، سرمایه جنسی را می‌توان ابزار قدرت در نظر گرفت که زنان برای رفع نابرابری جنسی استفاده می‌کنند.

او همچنین اهمیت این سرمایه را در بازار کار و اشتغال مدنظر قرار داده و معتقد است به کار بردن این سرمایه برای به دست آوردن شغل و نگه‌داشتن آن ضروری است. کسانی که از این سرمایه استفاده می‌کنند، بیشتر از دیگران در مصاحبه‌های شغلی و استخدام موفق می‌شوند؛ زیرا امروزه همه افراد به میزانی مدارک تحصیلی و سابقه کاری برای اشتغال دارند. در چنین شرایطی، استعدادی اضافه بر اینها نظیر سرمایه جنسی به فرد کمک می‌کند تا مصاحبه را برنده شود؛ در نتیجه، کسانی که بر این دارایی خود سرمایه‌گذاری می‌کنند، برای شکار شغل و استخدام شدن شانس بیشتری دارند. او حتی به اهمیت این سرمایه در زندگی زناشویی افراد اشاره می‌کند و می‌گوید داشتن این سرمایه می‌تواند به‌صورت ظریفی بر روابط بین زوجین اثرگذار باشد و روند چانه‌زنی بین آنها را شکل دهد؛ در مجموع، جذابیت اجتماعی و ظاهری طیف گسترده‌ای از مزیت‌ها را در محیط کاری و

پیشینه تجربی

با توجه به تازگی و جدید بودن اصطلاح سرمایه جنسی در عرصه جامعه‌شناسی و در نتیجه، کمبود پژوهش‌های جدید، پژوهش‌هایی در حوزه مدیریت بدن با واژه‌های کلیدی از قبیل مدیریت ظاهر، جامعه‌شناسی بدن، زیبایی، تغییر بدن و ... همراه با اصطلاح سرمایه جنسی در مطالعات فارسی و غیرفارسی بررسی شد؛ پس از مطالعه دقیق پژوهش‌های یافت شده، پژوهش‌های همسو با پژوهش حاضر بررسی دقیق شدند. نکته جالب توجه آن است که بیشتر پژوهش‌ها در حوزه سرمایه جنسی با رویکرد کمی انجام شده‌اند و در این زمینه به پژوهش‌های ژرفانگر نیاز است.

قاسمی (۱۳۹۶) در «مطالعه کیفی نگرش و ادراکات زنان از بدن با تأکید بر جراحی‌های زیبایی» دریافت زنانی که دست به جراحی‌های زیبایی می‌زنند، نسبت به بدن خودشان ادراک مثبتی ندارند و بدن خود را به منزله سرمایه، نقاب، هویت مستقل و جایگاه کسب لذت و آرامش در نظر دارند. او همچنین به عوامل مؤثر در ایجاد چنین ادراکی اشاره می‌کند که عبارت‌اند از: غلبه هنجارهای مردانه در جامعه، دیدگاه ظاهرگرایانه نسبت به زنان، جامعه‌پذیری جنسیتی، خود کم‌ترینی زنان، پایگاه پایین زنان و رسانه‌های جمعی. چنین نگرشی، پیامدهایی را با خود به همراه می‌آورد؛ از جمله رواج چشم و هم‌چشمی، مصرف‌گرایی و غلبه فرهنگ بیگانه. نتایج این پژوهش با پژوهش عسکری‌خانقاه و مهربد (۱۳۹۲) با نام «بررسی انسان‌شناختی مفهوم زیبایی صورت؛ مطالعه موردی جوانان ۲۰-۳۰ ساله منطقه ۱۵ تهران» همسوست که با روش مردم‌نگاری ژرفانگر انجام شده است. با این تفاوت که در این مقاله به اهمیت مفهوم زیبایی به خودی خود اشاره شده است و نتایج حاصل از آن نشان می‌دهند کنشگران عقلانی به دنبال اهداف مشخصی عمل می‌کنند تا در تبادلات بیشترین منافع و کمترین زیان را ببرند.

صادقی‌فسایی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله «مطالعه

جامعه‌شناختی رابطه میان مدیریت بدن و سرمایه جنسی زنان» که با روش پیمایش و با حجم نمونه ۴۰۰ نفر انجام شده است، به این نتیجه رسیدند که ارزش سرمایه جنسی از نگاه زنان میزان نسبتاً بالایی را در بر گرفته است؛ به صورتی که به عامل اصلی و تأثیرگذار در بحث مدیریت بدن و اعمال مداخلات در آن تبدیل شده است. نکته دیگر آنکه زنان با داشتن سطح بالایی از سرمایه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی باز هم از سرمایه جنسی غافل نبوده‌اند و در جهت افزایش آن با در نظر گرفتن اهدافی چون یافتن همسر مناسب، شغل درخور شخصیت و ... مداخلاتی را صورت داده‌اند؛ در واقع، زنان با آگاهی از کارکرد و ارزش سرمایه جنسی و تجربه فضاهای دانشگاهی و ارتباط با جنس مخالف، تمایل بیشتری برای سودجستن از سرمایه جنسی خود دارند.

این در حالی است که برخی دیگر از پژوهشگران در این راستا به نتایج معکوسی دست یافتند. حاجی‌ابول‌لو و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش «مقایسه سرمایه فرهنگی بین دو گروه زنان با سابقه عمل‌های جراحی زیبایی و بدون انجام جراحی زیبایی در شهر رشت» و حیدرخانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش کمی «رابطه بین ابعاد سرمایه فرهنگی و مدیریت بدن در زنان» دریافتند زنانی که سرمایه فرهنگی بالاتری دارند، کمتر از سایر زنان در پی انجام جراحی‌های زیبایی و در نهایت، افزایش سرمایه جنسی خود برمی‌آیند؛ در واقع، افراد با سرمایه فرهنگی بالاتر به دنبال راه‌های دیگری برای متمایز کردن خود با دیگران هستند. برای مثال آنها بیشتر به ورزش کردن و تسلط بر زبان‌های خارجی می‌پردازند یا با مطالعات غیردرسی و کتابخانه‌های شخصی خود را متمایز می‌کنند.

کافی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه «بررسی استفاده از سرمایه جنسی در زنان و مردان مناطق ۳ و ۱۶ تهران»، با روش پیمایش و حجم نمونه ۳۲۰ نفر، دریافتند که زنان بیشتر از مردان و افراد جوان‌تر بیشتر از افراد میانسال از سرمایه جنسی خود استفاده می‌کنند؛ اما بین وضعیت تأهل، وضعیت

زندگی اجتماعی داشته‌اند. آنها از زمان‌های گذشته تا به امروز به اشکال گوناگون بدن خود را می‌آراستند. امروزه زنان با پرداختن به بدن خود و تلاش برای زیباتر نشان دادن آن، سرمایه جنسی خود را افزایش می‌دهند و سپس در مواقع لازم به‌ویژه در زمینه‌هایی چون کار، ازدواج و اعتبار اجتماعی در جهت رسیدن به اهدافشان از آن استفاده می‌کنند. لئو^۲ (2013) در پژوهشی کیفی دریافت امروزه برای مبادله سرمایه جنسی بازاری شکل گرفته است که در آن ازسویی فروشندگان و ازسویی خریداران قرار دارند. دو طرف معامله تلاش می‌کنند ارزش‌های اقتصاد بازار را رعایت کنند و به آن پایبند باشند.

هارگریو و تیگمن^۳ (2006) در پژوهش کیفی دیگری به این نتایج رسیدند که پسران نسبت به دختران تصویر مثبت تری از ظاهر خود دارند و از آن راضی‌اند؛ اما برخی از آنان برای دریافت تأیید اجتماعی، هویت‌یابی، کار، روابط اجتماعی و حوادث زندگی مبادرت به ایجاد تغییر در ظاهر خود می‌کردند. هالییدی و کارنی^۴ (2007) نیز در پژوهش کیفی خود به نتایج مشابهی رسیدند و دریافتند دختران از ظاهر خود در راستای برآورده شدن خواسته‌ها و اهدافشان استفاده می‌کنند. کراسلی^۵ (2005) در پژوهشی که از هر دو روش کمی و کیفی سود جسته است، دریافت به‌طور کل زنان بیش از مردان برای مدیریت و نظارت بدنشان برنامه‌ریزی می‌کنند؛ البته در دو مقوله بدن‌سازی و خالکوبی مردان از زنان فعال‌ترند.

گیملین^۶ (2006) در پژوهشی با روش کیفی دریافت زنان جوان امکانات و تجهیزاتی را می‌بینند که پیشرفت علم در اختیار آنها قرار داده است و از طریق آن قادرند نقایص درک‌شده بدن خود را تغییر شکل دهند و بدنی کامل بسازند. اگرچه در عمل‌های جراحی همیشه نتیجه مطلوب عاید فرد نمی‌شود، این راه همچنان ادامه دارد. بدن جراحی‌شده زنان

اشتغال، منطقه محل سکونت و قومیت افراد با استفاده از سرمایه جنسی هیچ رابطه‌ای مشاهده نشده است؛ در صورتی که احمدی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش کمی «تبیین جامعه‌شناختی مدیریت بدن و ارتباط آن با عوامل اجتماعی - فرهنگی در میان دختران و زنان شهر تبریز» دریافتند دختران جوان مجرد نیز بیش از زنان متأهل و مطلقه‌ها به بدن خویش اهمیت می‌دهند و بیش از بقیه وقت و هزینه صرف بهبود وضعیت ظاهری خود می‌کنند.

رستگارخالد و کاوه (۱۳۹۲) در مطالعه «زنان و پروژه زیبایی؛ مطالعه معانی ذهنی عمل جراحی زیبایی» با روش نظریه زمینه‌ای، فهم زنان از عمل زیبایی را بررسی و به مقوله پیوند بین بدن و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی تأکید کردند. آنها الگوی پارادایمی از عوامل سوق زنان به عمل زیبایی ارائه دادند و درنهایت، به این نتیجه رسیدند که فرهنگ ظاهرگرایانه بر اقدام زنان برای عمل جراحی مؤثر است؛ اما هرگز این به معنای تعیین شدگی فرد ازسوی متغیرهای ساختاری نیست و فرد کنشگر با در پیش گرفتن رویکردهای بازاندیشانه زیبایی را در قالب پروژه‌ای می‌داند که در پی اثبات عاملیت خویش بوده است.

کرمی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی؛ مطالعه موردی شهروندان ۲۹-۱۵ ساله شهر بابل» با روش پیمایش، به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه اجتماعی، فرهنگی و جنسی تأثیر بسزایی در زندگی جوان امروزی دارد و فرد با داشتن این سه سرمایه در جهت رسیدن به خواسته‌ها و اهدافش از سایر جوانان پیشی می‌گیرد.

در سال‌های اخیر توجه به مبحث سرمایه جنسی در آثار غیرفارسی بیشتر از آثار فارسی به چشم می‌آید. رکونا^۱ (2017) در پژوهش «سرمایه جنسی و بهزیستی ذهنی» با روش پیمایش به این نتیجه رسید که به‌لحاظ تاریخی زنان نسبت به مردان مهارت بیشتری در استقرار و استفاده از بدن خود در

² Luo

³ Hargreaves & Tiggemann

⁴ Holliday & Cairnie

⁵ Crossley

⁶ Gimlin

¹ Requena

و در نهایت، اختصاص زمان و هزینه‌ای بیش و کم مشخص برای آرایش و خودآرایی را داشته باشند.

برای جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شده است. مصاحبه با سؤالی کلی درباره اینکه کنشگران چه چیزهایی را دارای خود در نظر می‌گیرند، آغاز شد و سپس باقی سؤالات اصلی به همراه سؤالات فرعی پرسیده شد؛ مانند اینکه سرمایه از دید آنها باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد، پاسخگو چه تجربه‌هایی از در نظر گرفتن بدنش به منزله سرمایه داشته است، چه مصادیقی از سرمایه‌گذاری روی بدنش را تجربه کرده است و همچنین چه اقداماتی و با چه هدفی برای زیباتر و جذاب‌تر شدن انجام داده است. مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۲۴-۲۵ دقیقه و در دو جلسه بود. بخشی از سؤالات در مصاحبه اول پرسیده شده است و با فاصله چند روز به مصاحبه‌کننده فرصت داده شد تا درباره تجربیاتی که بازگو کرده است، دوباره تأمل کند و سپس در جلسه دوم مصاحبه بقیه سؤالات مطرح شده است. با توجه به کیفی بودن پژوهش، حجم نمونه در فرایند جمع‌آوری اطلاعات با رسیدن به درجه اشباع مشخص می‌شود که در این پژوهش فرایند مصاحبه با نفر پانزدهم به پایان رسید.

پس از اتمام فرایند جمع‌آوری اطلاعات، صوت مصاحبه‌ها به دقت پیاده و بر مبنای روش هفت مرحله‌ای کلایزی^۱ (1978) رایج در پدیدارشناسی توصیفی، تجزیه و تحلیل متون مصاحبه آغاز شد. در این روش پژوهشگر در مرحله اول، توصیف شرکت‌کنندگان از پدیده موجود را که در مصاحبه‌ها ذکر شده است، مطالعه می‌کند تا درک کلی از پدیده به دست آید؛ سپس در مرحله دوم، برای هر یک از متون، خلاصه تفسیری می‌نویسد تا نسبت به درک و استخراج معانی نهفته در آن اقدام شود. در این مرحله، پژوهشگر از مصاحبه هر شرکت‌کننده، روایتی منسجم استخراج می‌کند که در جدول ۱ یک نمونه آن ذکر شده است. در مرحله سوم، پژوهشگر به استخراج معانی با مشارکت و تبادل نظر پرداخت که در واقع،

به منزله کلید طلایی در اختیار آنهاست که از طریق آن عزت نفس و اعتمادبه‌نفس خود را افزایش می‌دهند.

از نتایج پژوهش‌های مرور شده می‌توان دریافت که سرمایه جنسی همچون سایر صور سرمایه، اهمیت و کارکرد فراوانی دارد و برای تولید، انباشت و مبادله آن، بازاری شکل گرفته است. بهره‌مندی از این نوع سرمایه برای تمامی گروه‌ها امکان‌پذیر است؛ اما جوانان و به‌ویژه زنان و دختران جوان بیش از بقیه از آن سود می‌جویند.

روش‌شناسی

این مطالعه، با رویکرد کیفی و به روش پدیدارشناسی تجربی انجام شده است. ویژگی بارز رویکرد کیفی، توصیف جهان اجتماعی از دید کنشگران مطالعه شده است (بلیکی، ۱۳۸۴: ۳۲۸). در رویکرد پدیدارشناسی تجربی اصل اساسی، داشتن تجربه است. تجربه کردن تنها راه توصیف فردی تجربه‌های زیسته افراد است؛ در واقع، پدیدارشناسی وجوه مشترک تجربه زیسته مختلف را استنباط می‌کند و این نقطه مشترک را مبنایی برای فهم معنای اصلی آنها قرار می‌دهد (Beere, 1996). در این پژوهش به سرمایه جنسی به منزله یک پدیده نگریسته می‌شود تا ویژگی‌ها و سازوکارهای مشترک آن میان اشخاص شناخته شود.

شرکت‌کنندگان در این مطالعه براساس نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. این نوع نمونه‌گیری در مطالعه پدیدارشناسی ضرورت دارد؛ زیرا نیاز است شرکت‌کنندگان پژوهش نماینده مردمی باشند که پدیده را تجربه کرده‌اند تا معیارهای ورود به پژوهش را داشته باشند. این معیارها در مطالعه اخیر عبارت بودند از اینکه مشارکت‌کنندگان، زنان جوانی با سن بین ۲۰ تا ۳۵ سال باشند، تجربه اعمال تغییر و مداخله در بدن از طیف مداخلات جدی از قبیل جراحی‌های زیبایی، لیپوساکشن، بوتاکس، انواع تزریقات زیبایی، تتو و لیزر تا مداخلات محدودتری از قبیل رژیم‌های غذایی، شرکت در کلاس‌های ورزشی و کسب مهارت‌های اجتماعی و جنسی

¹ Colaizzi

پژوهش است، در پژوهش‌های کیفی با مقایسه یافته‌ها با پیشینه پژوهش و با استناد به بحث‌های نظری در تبیین آنها صورت گرفت.

جدول ۲- نمونه‌ای از خلاصه تفسیری مصاحبه شماره ۱ مربوط به

مرحله دوم پدیدارشناسی توصیفی

Table 2. An example of interpretational summary of interview number 1 in relation to the second phase of descriptive phenomenology

مشارکت‌کننده کد ۱: خانمی مطلقه با ۳۵ سال سن که در خانواده مذهبی زندگی می‌کرده و برای رفت‌وآمد و برنامه‌های شخصی‌اش با محدودیت زیادی روبه‌رو بوده است. او در ۲۵ سالگی پس از تجربه شش سال زندگی مشترک از همسرش جدا می‌شود و از همان سنین تلاش می‌کند روی پای خود بایستد و تنها هدفش کسب پول است و از هیچ راهی برای رسیدن به آن اجتناب نمی‌کند. پس از گذشت چند سال از جدایی‌اش از خانواده‌اش نیز جدا و با خواهرش هم‌خانه می‌شود. وی از این سن به بعد تجربه‌های دوستی زیادی را پشت سر گذاشته است و خودش ادعان می‌کند که مردها را در این روابط به‌خوبی شناخته است. مدتی است پس از تحصیل در رشته بیمه، دفتر بیمه تأسیس کرده و با اشخاص ثروتمند و معروفی جلسه می‌گذارد. همان‌طور که خودش گفته و البته در ظاهرش نمایان است، آثار تنو و بوتاکس در چهره‌اش مشهود است. همچنین به‌صورت روزانه ورزش و از رژیم غذایی خاصی پیروی می‌کند. در گفتگوهای تلفنی کاری بسیار با طنز و عشو صحبت می‌کند و معتقد است کار زن‌ها در جامعه ایران با ملامسه کردن راه می‌افتد؛ زیرا مردان همین را از زنان طلب می‌کنند.

یافته‌ها

توصیف ویژگی‌های زمینه‌ای پاسخگویان

در این پژوهش، در مجموع ۱۵ مصاحبه با خانم‌های ۲۱ تا ۳۰ سال مشهد انجام شده است که طیفی از مداخلات را در بدن خود اعمال کرده بودند. میانگین سنی آنها ۲۷ سال است و ۷ نفر از آنها ازدواج نکرده‌اند، ۵ نفر متأهل‌اند و ۳ نفر نیز از همسر خود جدا شده‌اند. در جدول ۳ اطلاعات مصاحبه‌شوندگان به‌صورت کامل ارائه شده است.

تعداد ۷۹۵ کد باز از مصاحبه‌ها استخراج شد. در مرحله چهارم مضامین سازمان‌دهی می‌شوند و گاه مضمون جدیدی شکل می‌گیرد. در این مرحله بعد از پالایش و درهم‌آمیزی کدهای اولیه ۴۳۹ کد به دست آمد. در مرحله پنجم، برای دست‌یابی به معنای کلی، متن مصاحبه‌ها چندین بار مرور و برای هر یک از مضامین توصیف‌های سازمان‌یافته‌ای استخراج می‌شوند که در این مرحله نه کد اصلی حاصل شد؛ سپس در مرحله ششم، تم‌های نهایی که بازخوانی بیشتری با یکدیگر داشتند، سازمان‌دهی و مفهوم محوری آنها استخراج شده است و در نهایت، ترکیب این نتایج در قالب توصیف پرمایه و جامعی از شناخت ماهیت پدیده تجربه زیسته زنان جوان از سرمایه جنسی به اتمام رسید که در بخش نتیجه به‌طور مفصل به آن اشاره خواهد شد.^۱

برای رعایت ویژگی‌های کیفی پژوهش از سه ملاک قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال و قابلیت تأیید به شکل زیر استفاده شد. اعتبارپذیری به واقعی بودن توصیف‌ها و یافته‌های پژوهش اشاره دارد و به این معناست که هر آنچه در یافته‌ها و نتایج پژوهش به دست آمده است، همانی باشد که در نظر و ذهن پاسخگو بوده است. به همین منظور در جلسات دوم مصاحبه، رونوشت‌های مصاحبه اول و گزارش پژوهش برای شرکت‌کنندگان خوانده می‌شد تا موافقت و مخالفتشان را با مطالب ذکر شده مشخص کنند. قابلیت انتقال، به معنای تعمیم نتایج به سایر حوزه‌ها و زمینه‌هاست. با توجه به اینکه پژوهش‌های کیفی روی گروه‌های کوچک انجام می‌شوند، به نظر می‌رسد قابلیت تعمیم نتایج در این حوزه اندکی با مشکل روبه‌رو شود؛ با وجود این، پژوهشگر با ارائه توصیف‌های غنی، تحلیل‌های میان‌موردی و استفاده از رویه‌های ویژه کدگذاری و تحلیل تلاش کرده است به این قابلیت نزدیک شود؛ در نهایت، قابلیت تأیید که در پژوهش‌های کمی به معنای پرهیز پژوهشگر از تأثیر سوگیری‌ها و ارزش‌دواری در

۱ این مراحل به‌صورت دقیق از مقاله مورو (2015) برگرفته شده است.

جدول ۳- ویژگی‌های زمینه‌ای پاسخگویان

Table 2-Demographic characteristics of the participants

شماره	سن	تحصیلات	شغل	ادراک از درآمد ^۲	وضعیت تأهل	مداخلات صورت گرفته ^۱
۱	۳۵	کارشناسی	دفتر بیمه	بالا	مطلقه	نیمه‌سخت
۲	۲۵	کارشناسی ارشد	دانشجو	بالا	مجرد	نرم
۳	۲۴	کارشناسی	مشاور حقوقی	متوسط	متأهل	نیمه‌سخت
۴	۳۳	کارشناسی	پشتیبان تحصیلی	متوسط	مطلقه	نیمه‌سخت
۵	۲۶	کارشناسی	گوینده رادیو	پایین	مطلقه	نیمه‌سخت
۶	۲۷	کارشناسی ارشد	معلم ابتدایی	بالا	متأهل	نرم
۷	۳۰	دکتری	دانشجو	متوسط	مجرد	سخت
۸	۲۵	کارشناسی	معاون ابتدایی	متوسط	مجرد	نرم
۹	۲۶	کارشناسی	معلم دبیرستان	بالا	مجرد	نرم
۱۰	۲۲	کارشناسی	دانشجو	متوسط	مجرد	سخت
۱۱	۲۹	دیپلم	خانه‌دار	بالا	متأهل	نیمه‌سخت
۱۲	۳۴	کارشناسی ارشد	کارمند	متوسط	متأهل	نیمه‌سخت
۱۳	۲۷	کارشناسی	منشی شرکت کامپیوتری	متوسط	مجرد	نیمه‌سخت
۱۴	۲۸	کارشناسی ارشد	دستیار دندان پزشکی	متوسط	مجرد	نیمه‌سخت
۱۵	۲۳	کارشناسی	دانشجو	متوسط	متأهل	نرم

- ۱- مداخلات صورت گرفته روی بدن شامل یک طیف نرم، نیمه سخت و سخت است. منظور از مداخله نرم استفاده از لوازم آرایش و زیورآلات است. مداخله نیمه‌سخت شامل جراحی‌های سبک، رژیم غذایی و برنامه‌های سبک ورزشی است؛ اما مداخله سخت شامل جراحی‌های زیبایی، برنامه‌های حرفه‌ای ورزشی و رژیم‌های سخت غذایی است.
- ۲- میزان درآمد پاسخگو از او پرسیده شده و او براساس درک خود از زندگی، درآمد خود یا خانواده‌اش را بالا، متوسط و پایین ارزیابی کرده است.

مشابه این همراهی را می‌توان بین صورت‌هایی از تناسب اندام و ارزیابی آن بر پایه جذابیت جنسی دید که آن را از لحاظ تناسب اندام به منزله معیار سلامتی جسمانی متمایز می‌کند.

مصاحبه‌شونده شماره ۱۵ در این زمینه می‌گوید: «خب بین صبح که دارم حاضر می‌شم برم دانشگاه، با این نیت که به چشم بقیه بیام یا کاری رو پیش ببرم که به خودم نمی‌رسم؛ ولی وقتی می‌رم دانشگاه اگر اون روز بیشتر به خودم رسیده باشم بقیه بهم می‌گن چقد خوشگل شدی و چقد فلان چیزت خوبه. خب این تو ذهنم می‌مونه که از این به بعد اینجوری برم بیرون که بهتر باشم».

مصاحبه‌شونده شماره ۸ می‌گوید: «افتادگی پلک داشتم. واسه همین چشمامو عمل کردم. به اصرار بابام. دفعه اول که عمل کردم، همه بهم گفتن چقد خوب شدی. خیلی تو زیباییت تأثیر داره و کلی از این حرفا زدن. با اینکه کامل افتادگی چشمم خوب نشده بود و دکتر گفته بود نیاز به عمل مجدد داره و من حسابی می‌ترسیدم. با وجود حرفایی که بقیه زدن ترغیب شدم دوباره عمل کنم».

واحدهای معنایی نهفته در تجارب سرمایه جنسی مشارکت‌کنندگان که از متن مصاحبه با آنها استخراج شده است، در نه موضوع کلی قرار گرفته است و به شرح زیر ارائه می‌شود.

جذابیت جنسی به منزله بنیان ارزش‌گذاری

یکی از چالش‌های جدی در بازنمایی سرمایه جنسی، اختلال جالب توجه مرزهای معنایی در دال‌های متنوع مرتبط با آن است؛ برای مثال سرزندگی یا گیرایی چهره یا قدرت ناشی از لحن و بیان تأثیرگذار لزوماً به سرمایه جنسی ارجاع ندارند؛ اما در وضعیت‌های متعددی نماینده جوهی از سرمایه جنسی می‌شوند. آنچه چنین مواردی را در گستره مفهومی سرمایه جنسی جای می‌دهد، اشتراک در جذابیت جنسی به منزله بنیان ارزش‌گذاری است. برای نمونه تعبیری که در قالب صفت عشوه‌گری در ارتباط با صورت و لحن خاصی از جمله بندی و ادای کلمات، عبارت‌ها و جملات به کار می‌رود، در واقع، تأکید بر همراهی جذابیت جنسی و الگوی ارتباط کلامی مدنظر است.

پیوند ناگسستگی با بدن

به طور معمول درک از انواع مختلف سرمایه در پیوند بی واسطه یا با واسطه با ماهیت های ملموس و عینی قرار دارد؛ به عبارت دیگر، ساخت، انباشت و مبادله سرمایه به تعریف قلمروهای مادی متکی است که امکان زایش و جریان یابی آن را فراهم می کند. درباره سرمایه جنسی، بدن به منزله محمل و قلمروی است که صورت مذکور از سرمایه بر آن و در آن ساخت و جریان می یابد. این ویژگی، یکی از ویژگی هایی است که سرمایه جنسی را از سایر سرمایه ها تمایز می بخشد. این سنخ از سرمایه تمام ویژگی های بازاری خود را مدیون اتصال به بدن است؛ در واقع، تلاش برای ایجاد، اصلاح، ترمیم و تغییر مؤلفه های سرمایه جنسی روی بدن معنا پیدا می کند؛ در نتیجه، در فاصله گرفتن از بدن سرمایه جنسی یا باید به صورت دیگر سرمایه تبدیل می شود و یا به صورت کلی از بین می رود.

مصاحبه شونده شماره ۴ در این زمینه می گوید:

«صورت من نسبت به بدنم خیلی کوچیکه. دوست و آشنا وقتی منو می دیدن می گفتن صورتت به بدنت نمی خوره. یکم چاقش کن؛ ولی خب چاق کردن موضعی به جایی خیلی کار دشواریه! ژل تزریق کردم خیلی خوب شد».

مصاحبه شونده شماره ۱۲ می گوید: «به دوره ای خیلی چاق شده بودم. جوری بود که هر کی منو می دید می گفت داری با خودت چیکار می کنی؟ اعتماد به نفس اومه بود پایین. شروع کردم به رژیم گرفتن و ورزش کردن تا بدنم کم کم روی فرم اومد».

قابلیت تبدیل شوندگی به دیگر صور سرمایه

تمامی اشکال سرمایه به درجات مختلف به یکدیگر تبدیل پذیرند. همان طور که پول می تواند برای توسعه و خرید سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی به کار رود، دانش و محصولات فرهنگی نیز می توانند برای پول درآوردن استفاده شوند. صرف هزینه برای زیباسازی دندان ها، جراحی های پلاستیک، عضوشدن در سالن بدن سازی یا گرفتن مربی خصوصی به فرد کمک می کند تا سرمایه جنسی اش را افزایش دهد و در عوض، فرد می تواند از سرمایه جنسی اش برای پذیرش در مصاحبه شغلی یا یافتن همسری با موقعیت

اجتماعی و اقتصادی بهتر استفاده کند یا اینکه سرمایه جنسی در مشاغل اقتصادی و اجتماعی که به حضور در معرض عموم و برقراری تعامل نیاز دارد، با ارزش است؛ زیرا به جذب مشتری بیشتر و افزایش میزان فروش کمک می کند. در این حالت کنشگران قادرند با سرمایه گذاری در این زمینه سرمایه موجود خود را افزایش دهند.

مصاحبه شونده شماره ۵ در این باره می گوید: «با ظاهر مرتب و آراسته رفتم خرید و با فروشنده خوش رو برخورد کردم. تا دلت بخواد هم تخفیف گرفتم. فروشنده ها از خانم هایی که باهاشون کل کل می کنن و سر به سرشون می ذارن، خوششون میاد. منم این کارو می کنم. اونا هم می گن خانم واسه همه فلان قدر کم می کنم، واسه شما بیشتر کم می کنم که مشتری بشین».

مصاحبه شونده شماره ۱۰ می گوید: «پارسال می خواستم برم تهران. پول کم داشتم. با یکی از همکارای شرکتی که کار می کردم در ارتباط بودم. اون آقاهه زن داشت؛ ولی زنش خیلی رو اعصابش بود. بهم می گفت باهات حرف می زنم آرام می شم. ازم هیچی نمی خواست. فقط می خواست باهات حرف بزنم فقط همین و چند باری هم رفته بودیم بیرون نهار و صبحانه خورده بودیم. حتی دستم بهم نمی زد. یه روز که رفتیم بیرون بهم گفت چرا انقدر ناراحتی؟ گفتم می خوام برم سفر ولی تا اون موقع که می خوام برم و برگردم شرکت حقوقمو نمی ده. واسه همین دستم خالیه الان. اینجوری برم سفر بهم خوش نمی گذره. گفت نگران نباش. شماره کارتتو بده. همون جا پونصد تومن برام ریخت. چند بار دیگه هم همین جوری برام پول ریخت».

مصاحبه شونده شماره ۴ می گوید: «یه بار از ریسم می خواستم بهم مرخصی بده. اولین بار که بهش گفتم موافقت نکرد. بار دوم که رفتم هی آخر حرف هامو کشیدم و هی لوس بازی درآوردم و ازش تعریف کردم و زبون ریختم اونم موافقت کرد».

امکان تقسیم و تجمیع مداوم

سرمایه جنسی، سرمایه بودنش را مدیون تقسیم پذیری اش به واحدهای خرد و کلان و امکان پذیری تجمیع تدریجی و فزاینده اش است؛ به عبارت دیگر، کنشگر اجتماعی در

اصلاً خوشم نمیاد. من حتی این کارو واسه امتیازگرفتن از بابام نمی‌کنم با اینکه می‌دونم خیلی خوب از پیشش برمیانم».

استانداردپایی نسبی

معیارهای زیبایی بدن و چهره از فرهنگ هر جامعه تأثیر می‌گیرد؛ از این رو، ممکن است تنوع زیادی داشته باشد؛ اما درون مرزهای یک قلمرو اجتماعی معین برای مثال یک جامعه، می‌توان معیارهای کم و بیش مشخصی را در هر دوره زمانی درباره ملاک‌های جذابیت جنسی مشاهده کرد. در گذشته به دلیل تماس اندکی که جوامع با جهان بیرون از خود داشته‌اند، معیارهای متفاوتی را برای زیبایی و جذابیت جنسی در نظر داشتند. برای مثال یکی از رسوم قبایل جنوب آفریقا، ایجاد عمدی زخم روی صورت زنان بوده است که نشانه زیبایی بوده و برای مردان بسیار جذاب به چشم می‌آمده است؛ اما امروزه با گسترش فناوری‌های ارتباطی ملاک‌های زیبایی در حال جهانی شدن‌اند. جهانی شدن فرهنگ و تأثیرگذاری رسانه‌ها، کاهش تنوع در ملاک‌های زیبایی و جذابیت را به دنبال داشته است که روی دیگر این سکه جای گیری این ملاک‌ها روی استانداردهای نسبتاً فراگیر است. در چنین بستری است که فرد با درک فاصله خود با ایده‌آل‌های زیبایی سعی می‌کند با مداخله‌های گوناگون برای کاهش این فاصله اقدام کند.

مصاحبه‌شونده شماره ۲ در این باره می‌گوید: «موهای پرپشت، چشم‌های درشت و کشیده، دماغ کوچیک، صورت استخوانی، قد بلند، کمر باریک یا مثلاً به لحاظ جنسی سینه‌های خوش‌فرم و بزرگ و اندام جنسی برجسته جزء زیبایی‌های ظاهری محسوب می‌شه».

مصاحبه‌شونده شماره ۷ می‌گوید: «وقتی الان ابروهای پهن مده، کسی دیگه نمی‌ره ابروهاشو باریک کنه».

مصاحبه‌شونده شماره ۱ می‌گوید: «قد بلند و کمر باریک الان خیلی قشنگه؛ در صورتی که چهل سال پیش دنبال زن چاق و تپل بودن».

استهلاک و فرسایش

موقعیت‌های مختلف و بر مبنای ارزیابی‌اش از سطح مقبول مطلوبیت، این امکان را دارد تا حدی از سرمایه جنسی را تولید، نگهداری یا مبادله کند؛ برای مثال آرایش چهره تنوع گسترده‌ای از خرده‌مداخلات بیش و کم مستقل از یکدیگر را در بر می‌گیرد که اعمال هر یک از آنها حدی از زیبایی را به دنبال دارد و تعیین حد مطلوب از این مداخلات به تشخیص عامل اجتماعی مدنظر بستگی دارد؛ از سوی دیگر، چه در یک برنامه آرایشی معین و چه در تناوبی از این برنامه‌ها، امکان برهم‌افزایی و تجمع سرمایه جنسی به واسطه ارتقای زیبایی بصری فرد برقرار است.

مصاحبه‌شونده شماره ۱ در این باره می‌گوید: «خیلی کار رو بدنم انجام دادم. لیمو تزریق کردم؛ چون لب بالام کوچیک بود می‌خواستم به اندازه لب پایینم بشه و قشنگ‌تر بشم. بوتاکس به دلیل اینکه پیشونیم خط داره اینجوری پیرتر نشونم می‌ده. تزریق می‌کنم که خطش عمیق‌تر نشه. تتوی پشت کمرمو واسه این رفتم که شنا می‌رفتم دوس داشتم اون قسمت مایوم که لخته و بدنم دیده می‌شه خالی نباشه. ابرو هامم کچل بود رفتم توو کردم. خط چشمم واسه اینکه دوس داشتم همیشه آرایش کرده و مرتب باشم، رفتم تتو کردم. لیزرم به خاطر موهای زاندم؛ چون زیاد بود نمی‌تونستم همش تو حموم باشم. اینجوری الان راحت شدم».

نکته دیگری که درباره تجمع‌پذیری سرمایه جنسی باید به آن اشاره کرد، امکان ذخیره این سرمایه در عین بهره‌بردن همزمان از آن است؛ به عبارت دیگر، یک عامل اجتماعی می‌تواند اقدامات خرد و کلانی در جهت برخورداری بیشتر از سرمایه جنسی صورت دهد؛ اما عامدانه و آگاهانه نسبت به استفاده از آن در موقعیت‌های اجتماعی مختلف یا تبدیل آن به صورت‌های دیگر سرمایه ابا داشته باشد.

مصاحبه‌شونده شماره ۷ در این باره می‌گوید: «منم می‌تونم با ناز و عشوه کارمو پیش ببرم؛ ولی از این کار بیزارم. اصلاً حاضر نیستم این کارو بکنم. حتی تو دوره کارشناسی یه درسمو افتادم. بچه‌ها گفتن برو پیش استاد یکم زیون بریز کارت راه می‌افته. حاضر نشدم این کارو بکنم. تازه از اینایی که از زنانگی شون سوءاستفاده می‌کنن

اقدام به مداخله در بدن خویش می‌کنند؛ اما به‌طور معمول انتظار می‌رود عموم این مداخلات در راستای دست‌یابی به تراز بالاتری از مؤلفه‌های مختلف سرمایه جنسی باشد. در این صورت، اگر عامل اجتماعی به ادراک فردی و تأیید اجتماعی مبنی بر تحقق افزایش در سرمایه جنسی اش دست یابد، احتمال بیشتری وجود دارد که با وجود هزینه بالا به سرمایه‌گذاری دوباره در آن مقوله روی آورد. در غیر این صورت، امکان کمتری وجود دارد که به سرمایه‌گذاری دوباره تن دهد؛ در عین حال، همچون هر عرصه سرمایه‌گذاری دیگری، درباره سرمایه جنسی نیز درجات مختلفی از ریسک سرمایه‌گذاری و پذیرش آن از سوی عاملان مرتبط مشاهده می‌شود. برای مثال فردی که با یک نوبت عمل جراحی زیبایی روی بینی اش به نتیجه دلخواه نمی‌رسد، با علم به اینکه عمل دوباره ممکن است نتایج منفی به مراتب بیشتری را به بار آورد، باید نسبت به انجام دادن یا انجام ندادن آن تصمیم بگیرد. در شرایط متفاوت ریسک استفاده از ماده غیرقانونی برای بهبود وضعیت اندام یا چهره متفاوت از موارد دارای تأیید علمی و قانونی خواهد بود. یکی از مصاحبه‌شوندگان تجربه خود را چنین شرح می‌دهد:

مصاحبه‌شونده شماره ۱۱ می‌گوید: «ابروهام خیلی کم‌پشت بود. همه می‌گفتن تتو کن؛ ولی دودل بودم که بهم میاد یا نه. وقتی تتو کردم همه گفتن چقد بهت میاد و خوشگل شدی و خیلی قیافه ات بهتر شده. انقد ذوق زدم کلی انرژی گرفتم و رضایتم از صورتم خیلی بیشتر شد. الان دوساله که این کارو کردم. هزینه ترمیم ابرو هام زیاده. آرایشگر گفته هر شش ماه بیا؛ ولی من سالی یه بار رفتم».

مبادله پذیری

برای ایجاد و فعال شدن سرمایه جنسی دست کم باید دو طرف وجود داشته باشند؛ یعنی داشتن این سرمایه به‌خودی‌خود و بدون حضور دیگری برای فرد معنایی پیدا نمی‌کند. مبادله به‌طور معمول با هدف به‌حداکثرسانی مطلوبیت انجام می‌شود. مبادله گاه پایاپای و گاه به‌واسطه ماهیتی ثالث پیش برده می‌شود. این ماهیت ثالث و همچنین ماهیت مقابل، ممکن است جنسی همسان یا متفاوت با ماهیت در اختیار فرد

تا حد زیادی مشابه با سایر انواع سرمایه، سرمایه جنسی نیز با تأثیر گرفتن از راهبردهای اتخاذ شده از سوی عاملان اجتماعی در راستای هزینه‌کرد یا حصول افزون‌تر آن دچار درجاتی از فرسایش و استهلاک می‌شود. علاوه بر این، برخی عوامل بیرونی و بعضاً خارج از کنترل عاملان اجتماعی مدنظر نیز بر دامنه و شدت این فرسایش و استهلاک می‌افزاید. از مهم‌ترین این عوامل بیرونی پارامتر زمان است. چه در طول یک زندگی طبیعی که با گذار از جوانی به سالمندی حدی از دارایی‌های زیرمجموعه سرمایه جنسی اعم از مؤلفه‌های نسبی‌تر آن همچون زیبایی ظاهری یا مؤلفه‌های زیستی آن مانند قوای جنسی رو به اضمحلال می‌رود و چه در بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت که ارتقای هدفمندی در سرمایه جنسی (برای مثال آرایش روزانه یا آثار مثبت تزریق ژل یا بوتاکس) به تراز سرمایه‌ای پیشین یا حتی کمتر از آن می‌شود، می‌توان شاهد روند تدریجی فرسایش و استهلاک سرمایه جنسی بود. توضیح آنکه در تناوب مداخلاتی همچون تزریق بوتاکس یا استفاده مداوم از مواد آرایشی مختلف، احتمال صدمه دیدن پوست و در نتیجه، کاهش محسوس در زیبایی بصری به منزله مصداقی از سرمایه جنسی وجود دارد.

مصاحبه‌شونده شماره ۱ در این باره می‌گوید: «الان خب من ابرو هامو تتو کردم. سالی یک بار باید برم ترمیم کنم؛ چون رنگش می‌ره و کمرنگ می‌شه. هزینه اش هم خیلی برام زیاده».

مصاحبه‌شونده شماره ۱۳ می‌گوید: «ناخن کاشتم خیلی قشنگ شده؛ ولی ماهی به بار باید برم ترمیم. چون ناخنم رشد می‌کنه زشت می‌شه».

مصاحبه‌شونده شماره ۷ می‌گوید: «لوازم آرایشم همیشه همراهم. در طول روز که دانشگاه هستم؛ چون خوراکی چیزی می‌خورم رژلم پاک می‌شه و مجبورم تمدید کنم».

بازآفرینی (دوباره و مضاعف) از طریق سرمایه‌گذاری

اگر سرمایه جنسی مستهلک شود یا حتی از بین برود، امکان سرمایه‌گذاری دوباره وجود دارد. کنشگران با انگیزه‌های مختلف

قیمت یا ارزش را بالا ببرند. زمانی نیز که عرضه بسیار زیاد باشد، طبیعی است سهولت دسترسی به این سرمایه، سبب ایجاد شرایطی می‌شود که ارزش‌گذاری خفیف‌تر و قیمت پایین‌تر تلقی شود.

یکی از مفاهیم مهم در بازار امروزی و پرتیرین است که تجلی بازار و مهم‌ترین تجلی مفهوم عرضه است؛ در واقع، و پرتیرین نمایشگاه کوچکی است که در آن فروشندگان کالاها را به بهترین شکل عرضه می‌کنند و از خریداران دعوت می‌کنند تا کالاها را برانداز و ارزش‌گذاری کنند. کارکرد مهم دیگر و پرتیرین در تحریک و تهییج و ایجاد میل به مصرف است؛ هرچند اگر خریداران قدرت خرید پایینی داشته باشند، زنانگی، و پرتیرین کالا و بدن عرصه‌ای است که سرمایه‌گذاری روی آن انجام می‌شود. فروشندگان در پی ارتقای کیفیت کالای خود و به حداکثر رساندن سودند؛ به همین دلیل در پی ارتقای کیفیت کالای خود برمی‌آیند و اقداماتی از قبیل جراحی‌های زیبایی، رژیم‌های غذایی، بدن‌سازی و استفاده از لوازم آرایشی انجام می‌دهند. در مقابل خریدار ترجیح می‌دهد کالایی با کیفیت بهتر را خریداری کند. برای مثال اگر دو نفر با مدرک تحصیلی و سابقه کار مشابه برای استخدام در شرکتی اقدام کنند، در مصاحبه‌گزینش، شخص دارای آراستگی و جذابیت ظاهری و مهارت اجتماعی در گفتگو، شانس بیشتری برای پذیرش دارد.

مصاحبه‌شونده شماره ۱۵ می‌گوید: «بین من دنبال دوست پسر پولدارم. کسی که منو رستوران‌های گرون بیره، لباس‌های مارک برام بخره، سفرهای لاکچری بریم با هم. خب این جور پسرا هم که خیلی خرج می‌کنن واسه یه دختر، دنبال یه دختر معمولی نیستن. دنبال دختری هستن که صد قلم آرایش کنه. لباس‌های جلوباز و تنگ و کوتاه بپوشه و حاضر باشه با طرف بخوابه».

مصاحبه‌شونده شماره ۳ می‌گوید: «شوهرم خیلی لجبازه. اگر مستقیم به چیزی رو بهش بگم اصلاً به حرفم گوش نمی‌کنه. مجبورم وقتی ازش به چیزی می‌خوام کلی خودمو لوس کنم و صدامو بچگانه کنم و درخواستمو بگم. به‌خصوص اگر سر لباس پوشیدنش باشه».

مصاحبه‌شونده شماره ۶ می‌گوید: «من هر وقت

گذاشته باشم. بر این اساس، درباره سرمایه جنسی می‌توان حالاتی را متصور شد که مصداقی از این سرمایه با موردی مشابه خود یا با مصداقی از نوع دیگری از سرمایه به صورت پایاپای مبادله شود یا این تبادل به واسطه مصداقی از سرمایه جنسی یا صورتی از دیگر انواع دیگر سرمایه پیش برده شود. در وضعیت مفروض، برای هر یک از حالت‌های مدنظر مثال موردی وجود دارد. برای نمونه یک رابطه جنسی می‌تواند مصداق مبادله پایاپای سرمایه جنسی باشد. جایگذاری یک پروتز زیبایی به وسیله جراح در چهره یا سایر اندام فرد در قبال دریافت هزینه مادی نمونه‌ای از مبادله با واسطه شکل ناهمگونی از سرمایه است.

مصاحبه‌شونده شماره ۱۵ می‌گوید: «من با دوست پسرم رابطه جنسی دارم و نیازهای جنسی اونو برآورده می‌کنم اونم در عوض حمایت می‌کنه و به لحاظ مالی ساپورتم می‌کنه».

مصاحبه‌شونده شماره ۱۴ می‌گوید: «دو بار بینی مو عمل کردم. اون چیزی که می‌خوام درنمیاد. دکتره هم که براش مهم نیست. پولشو می‌گیره».

پیروی از قاعده عام عرضه و تقاضا

یکی از ویژگی‌های دنیای امروزی، محوریت اقتصاد در شئون مختلف زندگی اجتماعی انسان است. منطق اقتصادی، منطق جلب منفعت و دفع ضرر است؛ در نتیجه، سرمایه جنسی نیز شأن کالایی یافته است و به دلیل همین ویژگی، مانند کالا، تابع عرضه و تقاضا ارزش‌گذاری می‌شود. اگر ما مفروضات معرفت‌شناختی انسان اقتصادی را بپذیریم، بسیاری از دیگر ویژگی‌های بازار به اینجا نیز سرایت خواهد کرد و عرضه و تقاضا هستند که ارزش‌گذاری را تعیین خواهند کرد. طبیعی است که در چنین شرایطی ممکن است شرایط رقابت ایجاد شود؛ رقابتی که در زمینه عرضه و تقاضا یا قیمت صورت می‌پذیرد. افراد برای مبادله ممکن است دست به عرضه بیشتر سرمایه‌های جنسی خود بزنند تا جریان مبادله آغاز شود. برخی نیز ممکن است با مشاهده تقاضای زیاد، ارزش معادل بیشتری از سایر سرمایه‌های طرف رقیب را مطالبه کنند و

این ویژگی اشاره کرده‌اند و آن را عامل دستیابی به اهداف و تداوم موفقیت‌های جوانان دانسته‌اند.

ویژگی بعدی سرمایه جنسی امکان تقسیم و تجمیع مداوم است. همان طور که از نام این ویژگی معلوم است، افراد برای کسب سرمایه جنسی افراد می‌توانند اندک‌اندک سرمایه‌گذاری کنند و همچنین این سرمایه قابلیت آن را دارد که تلاش‌های گوناگون با کیفیت‌های مختلف را روی بدن پیاده کند. صادقی فسایی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود برای متغیر مدیریت بدن بعد سر و صورت و بعد اندام فوقانی، میانی و تحتانی را در نظر گرفته‌اند که هر بعد شامل تعدادی گویه می‌شود. برای مثال بعد سر و صورت شامل گویه‌هایی چون رنگ موهای متنوع، استفاده از شامپوهای تقویت کننده و گوناگون، استفاده از انواع مختلف لوازم آرایش، استفاده از لنزهای رنگی و ... است و در بعد اندام فوقانی، میانی و تحتانی به گویه‌هایی چون انواع عمل جراحی، رژیم‌های غذایی و استفاده از انواع قرص چاقی و لاغری و ویتامین، انجام انواع ورزش، پوشیدن انواع پوشاک، استفاده از عطر و اودکلن‌ها و ... اشاره می‌کند که نشان‌دهنده طیف وسیعی از مداخلات در بدن است؛ البته با شدت و حدت متفاوت که ممکن است به صورت همزمان یا جداگانه روی بدن شخص سوار شود.

یکی دیگر از ویژگی‌های سرمایه جنسی استانداردپذیری نسبی است؛ به این معنا که در هر فرهنگ و جامعه‌ای تعریف متفاوتی از زیبایی وجود دارد و ملاک‌های متفاوتی برای آن مطرح است. حتی در یک جامعه در طول زمان نیز معیارهای زیبایی و جذابیت دگرگون می‌شود؛ با وجود این، افراد هر جامعه در همان زمان مشخص تلاش می‌کنند معیارهای زیبایی را داشته باشند که در آن دوره پررنگ است. به همین دلیل ممکن است فردی هنگام قدم‌زدن در خیابان‌های یک کشور دیگر به این نتیجه برسد که چقدر افراد به‌ویژه زنان شبیه به یکدیگرند. رستگارخالد و کاوه (۱۳۹۲) در پژوهش خود به این ویژگی اشاره کردند. مورد بعدی استهلاک و فرسایش

می‌خوام جایی برم یا چیزی بخرم یا هر کار دیگه‌ای، می‌ذارم خواسته‌مو بعد رابطه جنسی مون به شوهرم می‌گم. اونجا سریع حرفمو قبول می‌کنه».

نتیجه

سرمایه جنسی از جمله دارایی‌های مهم برای زنان محسوب می‌شود که با استفاده از آن می‌توانند به دستاوردهایی برسند. به همین دلیل برخی از زنان سختی‌هایی برای اعمال تغییر و تحولات در بدن خود، در کنار صرف وقت و هزینه متحمل می‌شوند تا به اهداف و خواسته‌های خود برسند. نتایج حاصل از گفتگو با ۱۵ نفر از زنانی که بیش و کم تغییراتی را روی بدن خود اعمال کرده بودند، نشان می‌دهند سرمایه جنسی همچون سایر انواع سرمایه مهم است و ویژگی‌های آن با دیگر صور سرمایه همخوانی دارد.

اولین و مهم‌ترین ویژگی سرمایه جنسی جذابیت جنسی به‌منزله بنیان ارزش‌گذاری است که نشان می‌دهد هرگونه مداخله در بدن ذاتاً به دلیل افزایش جذابیت است؛ خواه آگاهانه انجام شده باشد خواه ناآگاهانه؛ البته این ویژگی قائم به فرد نیست و دریافتی اجتماعی است که در تعاملات معنا پیدا می‌کند. این دریافت با آنچه در مطالعه عسکری خانقاه و مهربد (۱۳۹۲) آمده است، همخوانی دارد. دومین ویژگی اتصال بدون واسطه بر بدن است. از مداخلات محدود تا پیشرفته، سرمایه جنسی تنها و تنها روی بدن انسان سوار می‌شود و محمل دیگری جز بدن برای آن ممکن نیست. همان طور که در آثار بوردیو مکر مطرح شده است که بدن به‌منزله شکل جامعی از سرمایه فیزیکی دربردارنده شکل‌های نمادین متمایزکننده است. او با در نظر گرفتن سرمایه فیزیکی، هویت افراد را در پیوند با ارزش‌های اجتماعی با اندازه، شکل و ظاهر بدنی منطبق می‌بیند. سومین ویژگی سرمایه جنسی قابلیت تبدیل‌شوندگی به دیگر صور سرمایه است؛ بدین صورت که سرمایه جنسی همچون باقی انواع سرمایه ممکن است به سرمایه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تبدیل شود. کرمی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود به‌صراحت به

و منطبق مبادله در آن روشن نیست. در مبادله سرمایه اقتصادی، کالا با پول یا کالا با کالا مبادله می‌شود و شخص به همان اندازه‌ای که از کالا می‌خواهد، به همان اندازه و متناسب با ارزش آن پول پرداخت می‌کند. در سرمایه فرهنگی نیز چنین است. شخصی که در جایی مشغول به کار می‌شود، در عوض ارائه تخصص و متناسب با فعالیتی که انجام می‌دهد، مزد دریافت می‌کند؛ اما در سرمایه جنسی نمی‌توان میزان عادلانه بودن مبادله و متناسب بودن آنچه را ارائه و آنچه را حاصل شده است، تعیین کرد؛ در واقع، درباره سرمایه جنسی، ارزش کالا به وسیله افراد در لحظه عرضه و مبتنی بر تفاهماتی آکنده از احساسات و عواطف مشخص می‌شود.

نکته دیگر نقش تسهیل‌کنندگی سرمایه جنسی و قدرتی است که برای مبادله شدن با سایر صور سرمایه به همراه دارد؛ در واقع، سرمایه جنسی ابزار مهمی در دستان زنانی است که از سایر صورتهای سرمایه محروم مانده‌اند یا طالب درجات بالاتری از آنها هستند. پیوند ناگسستنی سرمایه جنسی با بدن سبب می‌شود افراد هنگام صورت‌بندی انواعی از مبادلات بین انواع سرمایه، حدی از بهره‌مندی را از این نوع سرمایه داشته باشند. هرچند پرورش و افزایش این نوع سرمایه و به‌کارگیری آن به منزله ابزاری تسهیل‌کننده در مبادلات بین سرمایه‌ای، به هر عامل اجتماعی متفاوت بستگی خواهد داشت؛ در نهایت، به نظر می‌رسد ویژگی‌های شناسایی شده برای سرمایه جنسی در کنار یکدیگر پیکره یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که بیش و کم ادراک عمومی عاملان اجتماعی از آن شباهت و قرابت جالب توجهی با دیگر انواع سرمایه دارد؛ از این رو، جریان پویایی از شکل‌گیری و انباشت این صورت از سرمایه و مبادله آن با سایر انواع سرمایه در تجربه زیسته کنشگران مطالعه شده مشاهده می‌شود؛ البته هر یک از ویژگی‌های ذکر شده این امکان را دارند که در تجربه عملی معین با درجه‌ای مشخص ظهور و بروز یابند؛ از این رو؛ در غایت امر، هر یک از عاملان اجتماعی مطالعه شده، تجربه‌ای منحصر به فرد از سرمایه جنسی را از سر می‌گذرانند.

است. برخی از تغییراتی که بر بدن اعمال می‌شود، دائمی و برخی موقتی‌اند و به مرور زمان به تمدید نیاز دارند. برای مثال تنوی ابرو به مرور کمرنگ می‌شود و بنا بر تشخیص آرایشگر هر چند وقت یک بار به تمدید نیاز دارد. ویژگی بازآفرینی دوباره از طریق سرمایه گذاری به این نکته اشاره دارد که از طریق صرف وقت و هزینه می‌توان برای بار دوم و حتی دفعات بعدی نیز بر دارایی‌های جنسی افزود.

ویژگی مبادله پذیری که در نتایج پژوهش صادقی فسایی و همکاران (۱۳۹۵) نیز به آن پرداخته شده است، نشان می‌دهد افرادی که سایر سرمایه‌ها را ندارند یا برخورداری کمتری دارند، با به‌کارگیری و افزایش سرمایه جنسی به تبادل این صورت از سرمایه با سایر صورت‌های دیگری که افراد در اختیار دارند، می‌پردازند. در این صورت برای سرمایه جنسی، بازاری شکل می‌گیرد که از سویی، عده‌ای فروشنده آن و عده‌ای خریدارند. لئو (2013) مبحث کالایی شدن بدن و شکل‌گیری بازار برای تبادل آن را مطرح کرده است؛ در واقع، زنان تلاش می‌کنند سایر انواع سرمایه را با مبادله سرمایه جنسی به دست آورند. برای مثال با آراستگی ظاهری خود بتوانند به شغل درخور شخصیت خود یا همسر مناسب‌تر دست پیدا کنند. هالیدی و کارنی (2007) نیز به نتایج مشابه رسیدند. همچنین کراسلی (2005) به این نتیجه اذعان کرده است؛ با این تفاوت که مطابق پژوهش‌های او زنان بیش از مردان در زمینه به‌کارگیری سرمایه جنسی خود اقدام می‌کنند و در این حوزه از مردان موفق‌ترند.

در مجموع، می‌توان گفت پذیرش اجتماعی نقش کلیدی در سرمایه‌شدن سرمایه جنسی دارد. با وجود آنکه سرمایه جنسی وجود دارد تا تأیید اجتماعی درباره آن حادث نشود، به‌وضوح در آگاهی و مناسبات اشخاص لحاظ نمی‌شود؛ این در حالی است که درباره سرمایه اقتصادی، اجتماعی و حتی فرهنگی، اشخاص از ارزشمندی کالایی که تبادل می‌شود و از نقش میانجی‌های مبادله آگاهی دارند؛ به عبارت دیگر، با وجود مبادله سرمایه جنسی میان اشخاص، منطبق ارزش گذاری

منابع

- احمدی، ع؛ عدلی پور، ص. افشار، س. و نیاد، ل. (۱۳۹۵). «تبیین جامعه‌شناختی مدیریت بدن و ارتباط آن با عوامل اجتماعی و فرهنگی در میان دختران و زنان شهر تبریز»، *پژوهش‌نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، ش ۳۱، ص ۲۹-۵۰.
- بلیکی، ن. (۱۳۸۴). *طراحی پژوهش‌های اجتماعی*، ترجمه: حسن چاوشیان، تهران: مرکز.
- بورديو، پ. (۱۳۸۰). *نظریه کنش: دلایل عملی و انتخاب عقلانی*، ترجمه: مرتضی مردیها. تهران: نقش و نگار.
- توسلی، غ. و موسوی، م. (۱۳۸۴). «مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی»، *فصلنامه علوم اجتماعی*، ش ۲۲، ص ۱-۳۲.
- حاجی ابول‌لو، ک؛ حلاج‌زاده، ه و مسعودنیا، الف. (۱۳۹۷). «مقایسه سرمایه فرهنگی بین دو گروه از زنان با سابقه عمل‌های جراحی زیبایی و بدون انجام جراحی زیبایی در رشت»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، ش ۲۹، ص ۱۶۷-۱۸۲.
- حکیم، ک. (۱۳۹۱). *سرمایه جنسی و نقش آن در مناسبات قدرت جامعه*، ترجمه ژیلای سرابی، نشر اینترنتی www.Ketabnak.com
- حیدرخانی، ه؛ حاجی‌آقایی، ل. و رحمانی، غ. (۱۳۹۲). «رابطه ابعاد سرمایه فرهنگی و مدیریت بدن در زنان»، *فصلنامه علمی - پژوهشی زن و فرهنگ*، ش ۵، ص ۱۸، ص ۵۵-۶۹.
- رستگارخالد، الف. و کاوه، م. (۱۳۹۲). «زنان و پروژه زیبایی؛ مطالعه معانی ذهنی عمل جراحی زیبایی»، *نشریه زن در توسعه و سیاست*، د ۱۱، ش ۴، ص ۴۷۸-۴۵۳.
- صادقی فسایی، س؛ فاضل، ر. و رضایی، ح. (۱۳۹۵). «مطالعه جامعه‌شناختی رابطه میان مدیریت بدن و سرمایه جنسی زنان؛ مورد مطالعه: زنان متولد دهه ۴۰ شهر
- همدان»، *مطالعات علوم اجتماعی ایران*، س ۱۳، ش ۵۱، ص ۵۱-۳۳.
- عسکری‌خانقاه، الف. و مهربد، ط. (۱۳۹۲). «بررسی انسان‌شناختی مفهوم زیبایی صورت؛ مطالعه جوانان ۳۰-۲۰ ساله منطقه ۱۵ تهران»، *پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران*، د ۳، ش ۱، ص ۱۲۵-۱۰۹.
- قادرزاده، ا؛ خالقی‌پناه، ک. و خزایی، س. (۱۳۹۳). «تحلیل تجربه‌های زنانه از جراحی زیبایی؛ مطالعه کیفی دلایل و پیامدهای جراحی زیبایی»، *نشریه زن در توسعه و سیاست*، د ۱۲، ش ۱، ص ۲۰-۱.
- قاسمی، الف. (۱۳۹۶). «مطالعه کیفی نگرش و ادراکات زنان از بدن با تأکید بر جراحی‌های زیبایی»، *جامعه‌شناسی کاربردی*، د ۲۸، ش ۴، ص ۱۹۴-۱۷۳.
- کافی، س؛ کمالی، الف. و باستانی، س. (۱۳۹۳). «بررسی استفاده از سرمایه جنسی در زنان و مردان مناطق ۳ و ۱۶ تهران»، *کنفرانس بین‌المللی علوم رفتاری و مطالعات اجتماعی*، تهران.
- کریمی‌پور، ی؛ اسماعیلی، ر. و حقیقتیان، م. (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی، اجتماعی و جنسی بر مدیریت بدن در بین جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله شهرستان تنکابن»، *فصلنامه پژوهش اجتماعی*، د ۲۸، ش ۷، ص ۲۱۴-۱۸۷.
- نیازی، م. و عسکری‌کویری، الف. (۱۳۹۱). «تبیین گونه‌های الگویی هویت‌یابی»، *فصلنامه خانواده و پژوهش*، د ۹، ش ۴، ص ۲۵۹-۲۳۹.
- Bahar, M. & QaziJahani, M. (2012) Discourse analysis of facial plastic surgery. *Woman in Development and Politics (Research on Women)*, 9 (1), 63-92 (in Persian).
- Balali, E. & Afshar Kohan, J. (2012) Beauty and money; makeup and surgery. *Quarterly of Women's Cultural and Social Council*, 47, 99-140. (in Persian).
- Beere, D. (1996) An investigation using experimental phenomenology." *Dissolccion*, IX (1), 48-58.
- Bourdieu, P. (1989) Social space and symbolic power. *Sociological Theory*, 7 (1), 14-25.
- Colaizzi, P. (1978) Psychological Research as a

Publications.

- Phenomenologist Views it. In: Valle, R. S. & King, M. *Existential Phenomenological Alternatives for Psychology*. Open University Press: NewYork.
- Crossley, N. (2005) Mapping reflexive body techniques: On body modification and maintenance. *Journal of Body and Society*, 11 (2), 1-35.
- Gimlin, D. (2006) The absent body project: cosmetic surgery as a response to bodily dys-appearance. *Sociology*, 40 (4), 699-716.
- Goldenberg, M. (2013) The body as capital: understanding brazilian culture. in: *Vibrant – Virtual Brazilian Anthropology*, 7 (1): 220-238
- Green, A. (2012) Erotic capital and the power of desirability: Why honey money is a bad collective strategy for remedying gender inequality. *Sexualities Journal*, 15, 131-164.
- Hakim, C. (2011) *Feminist Myths and Magic Medicine: The Flawed Thinking Behind Calls for Further Equality Legislation*. United Kingdom: Centre for Policy Studies.
- Hargreaves, D. & Tiggemann, M. (2006) Body image is for girls': A qualitative study of boys' image. *Health Psychology*, 11 (4), 76-567.
- Holliday, R. & Cairnie, A. (2007) Man made plastic: investigating men's consumption of aesthetic surgery. *Journal of Consumer Culture*, 7 (1), 57-78.
- Lin, N. (2001) Building a Network Theory of Social Capital. In N. Lin, K. Cook, & R. Burt, *Social Capital: Theory and Research* (pp. 3-30). New York: Aldinede Gruyter.
- Luo, W. (2013) Aching for the altered body: beauty economy and chinese women's consumption of cosmetic surgery. *Women's Studies International Forum*, 38 (1), 1-10.
- Morrow, R. R. (2015) Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28 (8), 643-644.
- Rasekh, K. Mobarra, M. & Majedi, S. (2010) Analysis of women's attitude to body management (case study of female students of islamic azad university, shiraz branch). N. *Woman and Family Studies; 3rd Series*, 9, 57-81 (in Persian).
- Requena, F. (2017). Erotic capital and subjective well-being. *Research in Social Stratification and Mobility*, 50, 21-40.
- Tavassoli, G. (2012) Women tend to consider cosmetic surgery in tehran. *Social Studies of Psychology of Women*, 10 (6), 1-82 (in persian).
- Wolf, H. (2005) Capital. In G. Ritzer, *Encyclopedia of social theory* (1, 75-76). Thousand Oaks: Sage